Економічні науки

УДК 336.5.02

Газуда Леся Михайлівна
доктор економічних наук, професор
Ужгородський національний університет
Газуда Леся Михайловна
доктор экономических наук, профессор
Ужгородский национальный университет
Gazuda Lesya
Doctor of Economics, Professor
Uzhgorod National University

Сідун Христина Іванівна
магістр
Ужгородського національного університету
Сидун Кристина Ивановна
магистр
Ужгородского национального университета
Sidun Hrystuna
Master's Degree of the
Uzhgorod National University

Шеверя Катерина Іванівна
магістр
Ужгородського національного університету
Шеверя Екатерина Ивановна
магистр
Ужгородского национального университета

Shevera Kateryna
Master's Degree of the
Uzhgorod National University

ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА
ФИНАНСИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛЕЙ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ СЕЛА
FINANCING OF THE DEVELOPMENT OF SECTORS OF SOCIAL RURAL INFRASTRUCTURE

Анотація. *У межах статті проаналізовано основні джерела фінансування галузей соціальної інфраструктури, що на сьогодні можна виділити, аналізуючи особливості функціонування та розвитку економіки. Джерелами фінансування соціальної розбудови села є асигнування державного і місцевих бюджетів, позабюджетних та спеціальних фондів, власні нагромадження підприємств, організацій і громадян, кредитні ресурси, кошти від приватизації майна, благодійних фондів тощо. Важливим важелем економічного впливу суб'єктів господарювання і держави на розвиток соціально-економічних процесів в аграрному секторі є інвестиційна діяльність. Головною метою реформування соціальної інфраструктури на місцевому рівні є збереження й забезпечення ефективного функціонування і подальшого розвитку сфери послуг для задоволення соціально-культурних, житлово-комунальних та побутових потреб населення.*

Ключові слова: *фінансування, соціальна інфраструктура, державний бюджет.*

Аннотация. *В рамках статьи проанализированы основные источники финансирования отраслей социальной инфраструктуры, на сегодняшний день можно выделить, анализируя особенности функционирования и развития экономики. Источниками финансирования социальной развития села является ассигнования государственного и местных бюджетов, внебюджетных и специальных фондов, собственные накопления предприятий, организаций и граждан, кредитные ресурсы, средства от приватизации имущества, благотворительных фондов и тому подобное. Важным рычагом экономического воздействия субъектов хозяйствования и государства на развитие социально-экономических процессов в аграрном секторе является инвестиционная деятельность. Главной целью реформирования социальной инфраструктуры на местном уровне является сохранение и обеспечение эффективного функционирования и дальнейшего развития сферы услуг для удовлетворения социально-культурных, жилищно-коммунальных и бытовых нужд населения.*

Ключевые слова: *финансирование, социальная инфраструктура, государственный бюджет.*

Summary. *The article analyzes the main sources of funding for the social infrastructure sectors that can be distinguished today by analyzing the peculiarities of the functioning and development of the economy. Sources of financing social development of the village are allocating state and local budgets, extra budgetary and special funds, own accumulation of enterprises, organizations and citizens, credit resources, funds from privatization of property, charitable foundations, etc. An important lever of economic influence of economic entities and the state on the development of socio-economic processes in the agricultural sector is investment activity. The main objective of the social infrastructure reform at the local level is*

to maintain and ensure the effective functioning and further development of the service sector in order to meet the socio-cultural, housing and communal needs of the population.

Key words: *financing, social infrastructure, state budget.*

Постановка проблеми. Кризові явища, що спостерігалися в економіці України, проникли і в сільську місцевість. Низький платоспроможний попит сільських жителів не відповідає високоякісним послугам, які пропонують приватні підприємства соціальної інфраструктури. Як результат – село знову опинилось у колі невирішених завдань. З одного боку, підприємства соціальної інфраструктури з державною формою власності перестають функціонувати внаслідок відсутності бюджетного фінансування, а з другого боку, підприємства з приватною та колективною формами власності також згортають свою діяльність внаслідок низького рівня платоспроможності населення. Вихід із такого становища необхідно шукати для підприємств державної форми власності в удосконаленні механізму фінансування розвитку соціальної інфраструктури села, а для підприємств з приватною та колективною формами власності – в удосконаленні фінансово-кредитної та податкової систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку та фінансування сфери соціальної інфраструктури присвячено чимало наукових робіт вчених-економістів. Функціональне призначення соціальної інфраструктури вивчає Пігуль Н.Г.[1], соціальну інфраструктуру як чинник відтворення людського капіталу висвітлює Осипенко М. В. [2], основні аспекти розвитку соціальної інфраструктури в контексті транскордонного співробітництва досліджує О. В. Перепелюкова [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання фінансування галузей соціальної інфраструктури є одними із основних проблемних аспектів розвитку соціальної інфраструктури та соціальної сфери в цілому. В основі вищезгаданих економічних процесів лежить проблема фінансування соціальної сфери за «залишковим» методом успадкована Україною від колишнього Радянського союзу.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є систематизація та виділення джерел альтернативного фінансування галузей соціальної інфраструктури. Соціальна сфера розвивається згідно з соціальною політикою, яку формує держава відповідно до умов національного, культурного і духовного життя.

Виклад основного матеріалу. Серед економічних важелів, що забезпечують функціонування галузей соціальної інфраструктури села, потрібно звернути увагу на ті, від яких безпосередньо залежить розвиток соціальної сфери у сільській місцевості, а саме: 1) бюджетне фінансування галузей соціальної інфраструктури села; 2) механізм оподаткування підприємств, які функціонують у сільській місцевості; 3) державні та недержавні інвестиції; 4) банківські кредити. В умовах формування ринкових відносин на селі держава відіграє головну роль у стабілізації соціально-економічного розвитку. Головним економічним важелем регулювання соціального розвитку села законодавство визначило бюджетне фінансування за рахунок Державного і місцевих бюджетів. Основними джерелами фінансування розвитку соціальної інфраструктури повинні бути:

1) кошти Державного бюджету (місцевого, районного, обласного, Державного);
2) відрахування підприємств та організацій у фонд розвитку села;

3) частка плати за земельні ресурси, що входить до фіксованого сільськогосподарського податку; благодійні кошти громадян і організацій;
4) кредити банку;
5) інвестиції (зовнішні та внутрішні);
6) збори з населення на будівництво нових, реконструкцію діючих об'єктів соціальної інфраструктури.

Оскільки серед бюджетних асигнувань на підтримку розвитку сільської соціальної інфраструктури переважають відшкодування витрат господарств на будівництво відповідних закладів, органи державного управління практично не мають можливості управляти цим процесом. Тому найбільше коштів витрачено на створення інженерних комунікацій (насамперед, будівництво газопроводів) та зовсім недостатньо – на зміцнення матеріальної бази освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення. Кошти Державного бюджету повинні виділятися на цільове будівництво необхідних об'єктів соціальної інфраструктури чи під конкретні соціальні програми, що стосуються питань охорони здоров'я, довкілля, розвитку освіти, соціального захисту населення тощо. В умовах перехідної економіки спостерігається дефіцит коштів місцевого бюджету. Тому місцеві органи влади повинні вирішити питання власності об'єктів соціальної інфраструктури. Саме невизначеність щодо питань власності підприємств соціальної інфраструктури є головним стримуючим фактором їх розвитку.

Перспектива розвитку об'єктів соціальної інфраструктури залежить від бюджетного фінансування. На державному рівні фінансуються установи освіти, науки, охорони здоров'я, культури і мистецтва. Ці установи функціонують за рахунок коштів Державного бюджету. Необхідність бюджетного фінансування підприємств соціальної інфраструктури державної

форми власності обумовлена тим, що вони потребують стабільності у фінансуванні і, насамперед, стабільності виплати заробітної плати спеціалістам. В умовах формування ринкових відносин на селі цільове фінансування об'єктів соціальної інфраструктури визначається державою, оскільки саме вона регулює процес фінансової діяльності, не дивлячись на те, що розмір державного бюджетного фінансування соціальної інфраструктури не відповідає сьогоднішнім потребам у послугах жителів села. За останній час спостерігається тенденція до зниження розміру державного бюджетного фінансування розвитку соціальної інфраструктури села.

Аналіз даних Головного управління статистики у Закарпатській області засвідчує правильність такого висновку . За 2014-2016 роки ми маємо дефіцит місцевого бюджету кожного року. Нині центр уваги у формуванні фінансових ресурсів на утримання закладів соціальної інфраструктури певної території переноситься на місцеві бюджети, від формування і використання яких залежить рівень розвитку соціальної сфери. Місцеві органи влади повинні вирішувати питання власності об'єктів соціальної інфраструктури. Саме невизначеність щодо питань власності підприємств соціальної інфраструктури є головною причиною згортання їх діяльності. Наразі фінансова спроможність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є недостатньою для забезпечення ефективного регіонального розвитку та подолання диспропорцій з урахуванням особливостей регіонів, їх потенціалу щодо адаптації до ринкових умов господарювання.[4].

Висновки і пропозиції. Враховуючи дефіцит державного бюджету, державна політика щодо соціального розвитку сільських поселень повинна здійснюватись у таких напрямах :

- обов'язкове централізоване фінансування державних установ соціальної інфраструктури;
- регулювання податкового механізму для підприємств, які функціонують у сільській місцевості;
- приватизація підприємств соціальної інфраструктури.

Удосконалення механізму фінансування підприємств соціальної інфраструктури є одним із головних чинників подолання економічної кризи на селі. Адже фінансовий стан підприємств соціальної інфраструктури вкрай незадовільний. У них практично відсутня можливість оновлення матеріально-технічної бази, а рівень заробітної плати працівників невиробничої сфери є найнижчим. Кошти державного бюджетного фінансування установ соціальної інфраструктури села в основному використовуються на:

- заробітну плату працівникам державних установ;
- будівництво та ремонт державних установ соціальної інфраструктури, насамперед освіти та охорони здоров'я.

Подальший соціальний розвиток села в умовах становлення ринкових відносин неможливий без докорінної перебудови бюджетної та податкової систем, без створення ефективного механізму фінансування соціального розвитку села. Принципова його особливість полягає у переході від галузевого до територіального формування капіталовкладень на розвиток соціальної інфраструктури, у перебудові бюджетної системи з метою забезпечення прискореного розвитку об'єктів соціальної сфери, а місцевого самоврядування в сільських районах – реальною фінансово-економічною базою. Бюджетне регулювання розвитку соціальної сфери села треба здійснювати через районні та сільські бюджети, що забезпечить безпосередню участь місцевих рад у соціальному розвитку села.

Література

1. Пігуль, Н. Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку [Текст] / Наталя Георгіївна Пігуль // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. – Том 16. – № 1. – С. 117-122.
2. Осипенко М.В. Соціальна інфраструктура як чинник відтворення людського капіталу [Текст] / Наукові праці НДФІ – 2016. - № 3 (76). - с. 149-158.
3. Перепелюкова О. В. Роль соціальної інфраструктури регіону в розвитку транскордонного співробітництва України [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5008
4. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uz.ukrstat.gov.ua

References

1. Pihul', N. H. (2014) Sotsial'na infrastruktura: funktsional'ne pryznachennya ta osoblyvosti rozvytku [Social infrastrukture : functionality & peculiarities of development] – Ternopil : Publishing and Printing Center of Ternopil National Economic University "Economic Thought" (in Ukrainian).
2. Osypenko M.V. (2016) Sotsial'na infrastruktura yak chynnyk vidtvorennya lyuds'koho kapitalu [Social infrastructure as a factor of reproduction of human capital] / Scientific works NDFI - # 3 (76).- pp 149-158.

3. Perepelyukova O. V. (2016) Rol' sotsial'noyi infrastruktury rehionu v rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrayiny [The role of social infrastructure of the region in cross-border cooperation of Ukraine] - Retrieved from - http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5008
4. Holovne upravlinnya statystyky u Zakarpat·s'kiy oblasti [The Main Department of Statistics in Transcarpathian region] - Retrieved from – http://www.uz.ukrstat.gov.ua